

Liikekannallepano toteutettiin Helsingissä pääpiirtein suunnitelmien mukaisesti. Suojeluskuntapiirin suoritusorganisaatio toimi kitkattomasti. Suoritusta helpotti lähes rauhanomainen tilanne.

S-rykmentti järjestäytyy lähtöä varten Haapaniemenkentällä.

STADIN KUNDIEN TALVISOTA

Talvisotaan lähti Helsingin sydäimestä, Kalliosta, Sörnäisistä ja Vallilasta, silloisista leimallisista työläiskaupunginosista, "stadin kundien" jalkaväkirykmentti, JR 11, joka otti itselleen sotahistoriaan jäävän nimen "Ässä-rykmentti". Huolimatta kaupunkilaisuudestaan, taustoistaan ja rakenteestaan, joukossahan oli paljon poliittista vasemmistoa kannattavia, se otti tehtävänsä tosissaan ja menestyi vastoin sodanjohdon odotuksia hyvin.

SUOMI EI USKONUT SOTAAN – MUTTA VALMISTAUTUI SIIHEN

Sotaan ei Suomessa uskottu – tai haluttu uskoa. Sitä ajatellen Suomi reagoi kuitenkin, onnekseen, epäjohdonmukaisesti. Jo syyskuusta 1938 se oli maailman tilanteen kiristyminen nostanut vähitellen valmiuttaan. Nämä varotoimet huipentuivat 5.10.1939, samana päivänä, kun kutsu Moskovan neuvotteluihin

esitettiin Suomen Moskovan suurlähettiläälle. Marsalkka Mannerheim esitti, että suojajoukot eli puolustusvoimien rauhanajan joukko-osastojen muodostamat joukot, jotka koostuivat varusmiespalveluksessa olevista miehistä, pantaisiin varmuuden vuoksi liikekannalle. Ne järjestettäisiin sodanajan kokoonpanoonsa ja ryhmitettäisiin rajoille ottamaan vastaan mahdolliset ensimmäiset iskut.[1] Tämä toteutettiin välittömästi ja lisäksi päätettiin panna liikekannalle kolme divisioona reservistä. Tämä liikekannallepanon I vaihe toteutettiin 7.10.1939. Koko kesän jatkuneet linnoitustalkoot Kannaksella keskeytettiin, jotta ne eivät haittaisi ylimääräisiä harjoituksina käynnistyvää liikekannallepanoa.[2]

Kun poliittisella rintamalla ei päästy yhteisymmärrykseen ja Neuvostoliiton painostus vain lisääntyi, päätettiin Mannerheimin 11.10. tekemän esityksen perusteella jo 12.10. armeijan täydellisestä liikekannallepanosta. Hallitusmuodon mukaan tasavallan presidentti teki liikekannallepanopäätöksen valtioneuvoston istunnossa. Kutsut näihin ”ylimääräisiin harjoituksiin” (YH) lähtivät kiireesti mutta vähin äänin liikkeelle. Suomi halusi kaikin tavoin välttää provosoimasta suurta naapuriaan ulkopoliittisesti hyvin arkaluontoisessa tilanteessa mutta halusi kuitenkin varautua pahimpaan. Liikekannallepano käynnistettiin siten ylimääräisten harjoitusten nimellä jokaiselle palvelukseen kutsuttavalle reserviläiselle henkilökohtaisesti toimitettavalla käskykortilla. Ensimmäiseksi koko armeijan YH –päiväksi määrättiin lauantai 14.10. ja joukkojen keskityskuljetukset alkoivat 16.10.[3]

Liikekannallepano toteutettiin Helsingissä pääpiirtein suunnitelmien mukaisesti. Suojeluskuntapiirin suoritusorganisaatio toimi kitkattomasti. Suoritusta helpotti lähes rauhanomainen tilanne. Alkuperäisistä suunnitelmista poikettiin siten, että käskykorttien jakelusta huolehtivat lähes täysin poliisiviranomaiset. Posti olisi ilmeisesti ollut liian hidas, ja julkinen kuulutus olisi herättänyt liiaksi huomiota. Helsinkiläiset suojeluskuntaupseerit toimivat kuriireina vieden postia aluepäälliköille ja nimismiehille koko Helsingin Sotilaspiirin alueella.[4]

JALKAVÄKIRYKMENTTI 11:N PERUSTAMINEN

Jo kauan ennen talvisotaa oli laadittu ennakkosuunnitelma siitä, mitä sodan ajan joukkoja Helsingissä piti perustaa. Helsinki kuului Uudenmaan sotilasläänin alaiseen Helsingin sotilaspiiriin. Jos sota syttyisi, sotilaspiiriin piti perustaa ja saattaa liikekannalle tietyt sodan ajan joukot. Yksi näistä joukoista oli Jalkaväkirykmentti 11, tuleva ”Ässä-rykmentti”.

12.10.1939 Suomen Puolustusministeriö antoi käskyn suomalaisten sodan ajan joukkojen liikekannallepanosta. Jo samana päivänä alkoivat poliisit jakaa Helsingissä lkp-käskyjä reserviläisille. Jalkaväkirykmentti 11:een

tulevat miehet saivat näin käskyn Ylimääräisiin harjoituksiin (YH). 13.10. miehiä alkoi saapua heille käskettyihin perustamispaikkoihin.

Jalkaväkirykmentti 11:n osat perustettiin 13.-17.10.1939 useissa eri perustamispaikoissa Helsingin Kallion ja Vallilan kaupunginosissa.[5] Perustamispaikat olivat kouluja tai muita julkisia rakennuksia, joista pääosa on edelleen olemassa. Perustamispaikoissa miehille jaettiin aseet ja muut varusteet, ja heidät sijoitettiin yksikköihinsä eli komppanioihin ja joukkueisiin.[6] JR 11:n yksiköt saivat runkomiehityksensä Helsingin alueen suojeluskuntalaisista, joita JR 11:een piti ennakkosuunnitelman mukaan sijoittaa yli 200 miestä.

Varustus jäi vaatetuksen osalta kirjavaksi ja osin puutteelliseksi. Parhaat varusteet oli suojeluskuntalaisilla. Asetilanne oli jo parempi. Mutta viime vuosisadalla valmistuneen venäläisen vintovkan saaja ei kuitenkaan erityisen tyytyväiseltä näyttänyt. Mitäpä aikansa palvelleella tuliluikulla nykyisessä, koneaseiden ja panssarivoimien sodassa? Konetuliaseet ja pystykorvakiväärät olivatkin hyvin kysytyjä.[7] Rykmentin sotavalmiustarkastus pidettiin Sörnäisten kaupunginosassa Hämeentien varrella olevalla Haapaniemen kentällä, jonka nykyinen nimi on Väinö Tannerin aukio.

18.10.1939 rykmentti lastattiin pataljoonittain junaan Vallilan tavara-aseamalla. Lastauspaikan vieressä sijaisi Harjun siunauskappeli. Rakennus edelleen olemassa osoitteessa Aleksis Kivenkatu 1. Tästä ja rykmentin lopullisesta sijoituspaikasta Karjalan kannaksen Kuolemajärven pitäjässä sai alkunsa tunnettu sanonta, jonka mukaan Ässä-rykmentin miehet nousivat junaan ruumishuoneen laiturilta määränpäänä Kuolemajärvi.

JR 11:n kutsuminen Ässä-rykmentiksi sai alkunsa rykmentin peitetunnuksena sotilaspiirin suunnitelmissa olleesta S-kirjaimesta. Tunnuksesta, S-kirjaimesta on esitetty arvailuja. Onko S-tunnus mahdollisesti tullut siitä, että JR 11 oli suomenkielisistä muodostettu rykmentti erotukseksi saman divisioonan, 4.D:n ruotsinkielisten rykmentistä JR 10:stä? Vai viittaisiko S-kirjain Sörnäisten kaupunginosaan? Olipa asian oikea laita niin tai näin, pian Jalkaväkirykmentti 11:n miehet kuitenkin yhdistivät S-kirjaimen korttipakan ässään, korkeimpaan korttiin. Nimitys Ässä-rykmentti oli syntynyt. [8]

Talvisodan jalkaväkirykmentti muodostui esikunnasta, kolmesta jalkaväkipataljoonasta, kranaatinheitinkomppaniasta ja kolonnasta eli kuljetusmuodostelmista. Helsingin Sotilaspiirin esikunnassa tehdyn perustamistaulukon mukaan JR 11:n ensimmäinen ja toinen pataljoona (I/JR 11 ja II/JR 11) tulivat Helsingin ala-alueelta, mutta sen kolmas pataljoona (III/JR 11) tuli Porvoon ja Loviisan ala-alueilta. [9] Myös rykmentin kranaatinheitinkomppania (Krh.K./JR 11) tuli Porvoon ala-alueelta. Asiakirjassa olevien lyijykynämerkintöjen mukaan ensimmäisessä ja toisessa pataljoonassa oli tai piti suunnitelman mukaan olla yhteensä noin 1700 miestä ja III pataljoonassa noin 850 miestä.

YH:N AIKA

Aktiiviluutnantti Sven Oskar Lindgren lähti "Ylimääräisiin harjoituksiin" (YH) ja niiden jatkona talvisotaan Jalkaväkirykmentti 11:n adjutanttina. Hän "nimitti" kuitenkin itsensä pian rykmenttiupseeriksi.[10] Tämä sotiemme aikana hyvin värikkääksi hahmoksi ja rohkeaksi upseeriksi kehittynyt luutnantti kuvailee Haapaniemen kentälle järjestäytyvää rykmenttiä seuraavasti: "Vähitellen päästiin auttavaan kuntoon. Komppania toisensa jälkeen marssi rykmentin komentajan katselmukseen. Rivissä nähtiin virkapuvun rinnalla siellä täällä työpusero, huopahattu, pitkät siviilihousut ja puolikengät. Mutta katselmuksessa joukko osoittautui puutteellisuuksista huolimatta ryhdikkääksi ja reippaaksi. Reippaasti tervehdittiin komentajaa. Ja reippain askelin, mutta vakavin mielin S-rykmentti lähti liikkeelle määräaikana. Kuten sukupolvi toisensa jälkeen, kuten esi-isämme vuosisatoja ennen meitä, aloitimme matkan itään uhkaavaa vainolaista vastaan." [11]

JR 11 kuljetettiin junalla Karjalan kannakselle Johanneksen asemalle lähelle Viipuria. Juna oli pitkä. Miehistö matkasi miehistökuljetuksiin varustetuissa tavaravaunuissa, "härkävaunuissa".

Mieliala oli reipas. Hitaasti sujui matka. Oltiin matkalla kohti tuntematonta päämäärää, kohti kaunista Karjalaa, mutta minne siellä, sitä ei yksikään tiennyt, ei edes junailija, jolta asioita oli yritetty urkkia.[12] Lahdessa kuljetus seisoi jonkin aikaa, siellä syötiin kaurapuuroa, ja sitten jatkettiin matkaa. Kun oltiin tultu Viipuriin, arvuuteltiin, jatketaanko sieltä ylöspäin vai alaspäin. Etelään matka vei, ja Kannas kutsui. Johannekseen saavuttiin lähes 30 tuntia kestäneen matkan jälkeen 19.10. Aamulla herättiin, vielä tottumattomina kovalla alustalla makoilemiseen, kankeina ja jäsenet särkevinä. Junamatkan jälkeen seurasi vielä viiden tunnin marssi ennen kuin oltiin oman divisioonan keskitysalueella. Alussa raskaat reput painoivat selkää, ja pitkä marssi pani monien tottumattomien jalat kovalle koetukselle. Hevosraukat olivat myös kovilla. Outojen ajomiesten ohjastamina kuormia kaatui huonolla ja kuormitetulla tiellä tuon tuostakin.[13] Joukon mielialaa kuvattiin kuitenkin matkan vaivoista huolimatta reippaaksi ja joukkoa iloiseksi.

4.Divisioona, johon JR 11 kuului, ryhmittyi puolustukseen Kuolemajärven pitäjään Summan lohkolla olevan 5.D:n ja Suomenlahden rannalle sijoitettavan Koiviston rannikkolohkon välille ns. Hatjalahden lohkolle Kuolemajärven ja Hatjalahdenjärven rannoille. Kun JR 11 saapui käsketylle keskitysalueelleen, lohkon hyökkäysvaunuesteet olivat keskeneräisiä, ja myös piikkilankaesteissä oli useita aukkoja. Kestorakenteita ei ollut.[14] Suojakorsuja ei myöskään ollut, joten majoituttiin teltoihin ja paikallisten asukkaiden taloihin. Osa pääpuolustuslinjasta kulki järven poikki, mutta jo talvisodan alkaessa jääpeite mahdollisti vihollisen liikkumisen sillä suunnalla. JR 11 kunnosti asemiaan koko YH-vaiheen ajan.

Rykmentti majoittui vieraanvaraisten karjalaisten taloihin. Osa joukoista kuitenkin asui teltoissa. Siviiliväestö oli siinä vaiheessa tällä alueella vielä pääosin paikoillaan. Hyviä suhteita paikallisväestöön ylläpidettiin eri tavoin. Hatjalahtelaisia isäntiä autettiin maatöissä ja heidän kotinurkkiensa paikkailussa. Pellot olivat osin kyntämättä, kun kylän miehet oli kutsuttu sotaväen harmaisiin. Paikallinen väki ihmetteli aluksi helsinkiläisten mahdollisuuksia selviytyä maatöistä, mutta vähitellen epäluulot kaikkosivat. Joukossa kun oli runsaasti erilaisia

ammattimiehiä, myös lapinjärveläisiä maatöihin tottuneita.[15] Monilla helsinkiläisilläkin oli maalaistaustansa, joten työt sujuivat. Saunat lämpenivät taajaan, ja muutenkin olo koetettiin tehdä mahdollisimman mukavaksi. Järvien jäädyttyä päästiin mateita pyytämään. Niistä saatiin tervetullutta vaihtelua armeijan muoniin.

Joissain tapauksissa paikallisväestön tavat herättivät kummastusta, mutta aikaa myöten niihinkin sopeuduttiin. Talojen ja muiden tilojen siisteys ei aina ollut samaa, mihin oli kotioiloissa totuttu. Varsin yleisesti esiintyvät syöpäläiset synnyttivät monenlaisia juttuja.

YH -vaiheen ehkä tärkein anti oli se, että rykmentin miehet tutustuivat harjoituksissa ja linnoitustöissä vähitellen toisiinsa. Päästyään havainnoimaan rykmenttiä toiminnassa päällystö totesi miehistöaineksen mitä parhaaksi. Se koostui etupäässä valistuneista työläisistä, lujan maanpuolustushengen elähdyttämistä pojista. Aivan rikkeetön ei henki kuitenkaan ollut. Joitakin miehiä jouduttiin siirtämään muualle heidän poliittisen epäluotettavuutensa vuoksi.

Varsinaiisiin sotilaallisiin harjoituksiin ei ollut riittävästi mahdollisuuksia, vaikka niitä olisi pitänyt mahdollista sotaan silmällä pitäen olla runsaasti. Ensi sijassa oli kuitenkin tehtävä kenttävarustelutöitä. Huono sääkin haittasi harjoittelua. Syyssateet jatkuivat päivästä toiseen eikä miehiä mielellään viety maastoon vaikeasti kuivattavia vaatteita kastelemaan. Vaihtovaatteita kun ei ollut riittävästi. Idän jättiläinen saattaisi koska tahansa hyökätä, ja siihen mennessä oli saatava valmista niin paljon kuin mahdollista. Kiireesti ja taukoamatta oli kaivauduttava, rakennettava esteitä ja raivattava ampuma-alaa.

Yleistä ikävystymistä ja koti-ikävää torjuttiin YH:n aikana myös erilaisilla urheiluharrastuksilla. Niille olikin hyvät edellytykset, sillä rykmentistä löytyi runsaasti aktiiviurheilijoita. Upseerien mukanaolo näissä vapaa-ajan riennoissa kohotti selvästi tunnelmaa. Kuolemajärven kirkossa pidettiin marraskuun alussa jumalanpalvelus, jossa rykmentin 75 -miehinen kuoro lauloi komeasti. Syvien miesäänten kantava laulu kuulosti juhlaivalta. Sama kuoro esiintyi pataljoonien illanvietoissa. Niissä oli muutakin ohjelmaa, mm. tietokilpailuja.

Erilaisista oloista tulevat, kaupunkioloihin tottuneet miehet suhtautuivat silloin vielä turhaksi olettamaansa oleskeluun Kannaksella, sotataitojen paikkailuun ja linnoitustöihin yllättävän tynesti. Jotkut tosin pitivät koko YH:ta ”sellaisena pienenä kenkutuksena, jonka suuret sotaherrat olivat keksineet stadin kundin harmiksi.”[16] Puutteellinen varustus ja yksitoikkoinen, paikoin huonoksikin koettu ruoka antoivat aihetta tyytymättömyyteen. Yleensä joukkojen mielialat olivat kuitenkin hyvät, vaikka epätietoisuus tulevasta ja huoli omaisista ja heidän toimeentulostaan kotirintamalla tietysti painoi mieliä. Yleensä haluttiin ilmeisesti olla hyviä sotilaita. Asemia parannettiin ja koulutuksella pyrittiin valmistautumaan edessä mahdollisesti olevaan taisteluun. Lapiohommat ottivat koville niille, jotka olivat ruumiilliseen työhön tottumattomia. On selvää, että esimiesten vapaaehtoinen osallistuminen miestensä töihin oli omiaan luomaan yhteishenkeä. Kaivuutöiden jälkeen metsätyöt maistuivat.

Tavanmukainen pinnaaminen tuli harvinaisemmaksi. Saatiin liikkua hiukan enemmän ja työ oli monipuolisempaa.

Lapiohommien lomassa oli kuitenkin aikaa jutella niitä näitä. Muun muassa käytiin läpi itse kunkin varusmiesajan kokemuksia. Niinpä osoittautui, että eräästä joukkueesta oli vain kolme miestä suorittanut palveluksensa moitteettomasti. Yleensä oltiin saatu erilaisista rikkeistä poistumis- ja lomakieltoja. Yleinen mielipide tuntui olevan, että sotaväki ei ollut tullut kunnolla suoritettua, ellei ollut saanut putkassakin istua.[17]

Kun kenttäposti vähitellen alkoi toimia, mielialat kohenivat entisestään. Kirjeet kotirintamalta olivat hyvin odotettuja. Aikaa oli runsaasti kirjoittamiseen, kun ei oikein tietänyt, miten sen saisi kulumaan. Radiota kuunnellaan, seurataan huolestuneina uutisia. Kortinpeluu oli monille keskeinen ajantappokeino.

Ikkunat pimennettiin illan tultua. Silti uskottiin yleisesti, ettei sotaa tule, ja että kaikki vielä päättyy hyvin.

Joukosta alkoi löytyä tuttuja poikia koulu- ja ruotuväkiäjoilta. Lapsuudenystäviäkin oli joukossa.

Hirtehishuumorilla ylläpidettiin hyvää henkeä ja mukautuvaisia oltiin. Kaikenlaisista asioista kyllä keskusteltiin, mutta keskustelujen sävy oli yleensä maltillinen ja ristiriitoja välttelevä. Lumen tulo lokakuun lopulla muutti maisemia, ja hiihtämistäkin päästiin vähitellen harjoittelemaan. Kun sota sitten syttyi, ajan kulumista ei enää tarvinnut ajatella. Tekemistä riitti kaikille, ja kirjeiden kirjoittaminenkin jäi vähemmälle. Sitä tervetulleempia olivat kirjeet kotoa.

Joukkojen positiiviseen henkeen ja mielialoihin vaikuttivat selvästi myös upseeriston ja miehistön pääosin hyviksi kehittyvät suhteet. Tämä ei ollut kaikkien mielestä ennakkoon mitenkään itsestään selvää. Joillakin tahoilla oltiin ennakkoon huolestuneita aktiiviupseerien käyttäytymisestä. Yleisesti ottaen henkilöstöryhmien välit olivat kuitenkin hyvät, ja se oli hyvä perusta yhteishengen kasvamiselle. Erityisesti aliupseerit tuntuivat yrittävän parhaansa, ja reserviupseereista moni oli jo kertausharjoituksissa ja suojeluskunnissa harjaantunut tehtäviinsä. Vakinaista päällystöäkin rykmentissä oli naapureihin verrattuna runsaasti.[18]

Suojeluskuntakoulutuksen saaneet reserviupseerit olivat suosiossa. He toivat mukanaan kenttäarmeijaan suojeluskunnissa opitun ”demokraattisen” johtamistavan,[19] joka oli miehille enemmän mieleen kuin varusmiespalveluksen aikainen kasarmeissa ja harjoituskentillä koettu. Puolitoista kuukautta kestäneen YH:n aikana monet muutkin upseerit ennättivät löytää itselleen ja alaisilleen sopivan, asiallisen johtamistyylin. Ne, jotka eivät sitä YH:n aikana löytäneet, eivät varmaan löytäneet sitä myöhemminkään.[20]

Kiireessä ”sotisopaan puetut” ja toisilleen pääosin vieraat, hyvinkin erilaisista ammasteista ja lähtökohdista tulevat miehet eivät ole hetkessä valmis sotajoukko.[21] Pitkäksi venynyt YH alkoi kuitenkin täyttää tehtävänsä siinä, että johtajat oppivat vähitellen tuntemaan alaisensa ja alaiset tottuivat johtajiinsa. Yhdessä perehdyttiin tulevaan toimintamaastoon, opittiin luottamaan toinen toisiinsa ja toimimaan käytännön töissä yhdessä. Kun

yksittäiset reserviläiset mukautuivat sotilaiksi, heistä ja heidän johtajistaan kiinteytyi sotilasyksiköitä. Rauhallisuus ja päättäväisyys sekä halu täyttää velvollisuutensa leimasivat yleensä toimintaa.

Kun tietoja Neuvostoliiton vaatimuksista sitten alettiin YH:n jatkuessa saada, yleinen mielipide osoittautui jyrkän torjuvaksi niin kotirintamalla kuin joukkojenkin keskuudessa. Hallitusta ja sen Moskovaan lähettämiä neuvottelijoita epäiltiin peräänantamisesta. Mitkään alueluovutukset eivät saisi tulla kysymykseen!

Kaikesta päätellen YH täytti tehtävänsä. Kun sota sitten syttyi ja tapahtumat etenivät kohti sodan kriittistä loppuvaihetta, voitiin selvästi havaita harjoitusten vaikutus. Noin kuuden viikon aikana oli ainakin JR 11:sta kehittynyt yhtenäinen joukko, joka sodan sytyttyä ja edistyttyä erottui dramaattisella tavalla edukseen muista samalla alueella taistelleista, häthätää kokoonpannuista täydennysjoukoista niin taisteluarvoltaan kuin – hengeltäänkin.

Kun neuvottelut Moskovassa eivät tuntuneet johtavan mihinkään, ja kotirintaman ja sen elinkeinoelämän toiminta alkoi nikotella miesten ollessa poissa rauhan töistä, Suomen hallitus päätti 20.11.1939 kotiuttaa puolet mobilisoiduista joukoista. Se ilmoitti myös, että koulut jatkaisivat toimintaansa 1.12. alkaen. Kuten tiedämme, näistä normalisointitoimista ei kuitenkaan tullut mitään. Neuvostoliitto aloitti sodan ilman sodanjulistusta 30.11.1939.

ÄSSÄ-RYKMENTIN HENKI

Ässä-rykmentille kehittyi alusta alkaen poikkeuksellinen joukko-osastohenki, joka pian sodan päätyttyä ilmeni oman aseveliyhdistyksen, Ässä-rykmentti ry:n perustamisena. Tämä yhdistys perustettiin huolehtimaan sodan vuoksi pulaan joutuneista rykmentin miesten perheistä, sotaleskistä ja -orvoista sekä ylläpitämään joukko-osastohenkeä yhdysiteenä rykmentin miesten välillä sosiaaliseen asemaan ja sotilasarvoon katsomatta. Keskeisenä puuhamiehenä esiintyi reservin luutnantti L.Arvi P.Poijärvi, pedagogi ja sotien jälkeen kouluhallituksen pääjohtajakin, ”rykmentin suosituin mies ja upseeri”.

ÄSSÄSTÄ ASEVELILIITTOON

Ässä-rykmentti ry:llä tuli olemaan erittäin suuri kansallinenkin merkitys, kun sen toiminta muodosti esikuvan talvisodan jälkeen syksyllä perustetulle Suomen Aseveljien liitolle, eri joukko-osastojen perinne- ja aseveliyhdistysten valtakunnalliselle liitolle. Se puolestaan vaikutti suuresti siihen, että jatkosotaan lähdettiin pääkaupungistakin yleensä epäröimättä, vaikka sodan puolustukselliset motiivit eivät kaikkien mielestä olleetkaan ollenkaan yhtä selkeät kuin talvisodan. Aseveliliitto vaikutti myös merkittävästi rivien säilymiseen suhteellisen eheinä jatkosodan kriittisissä vaiheissa 1944.

JO RIITTÄÄ!

Sodan jälkeen Aseveliliitto lakkautettiin liittoutuneitten valvontakomission määräyksestä, mutta sodan jälkeisinä ”vaaran vuosina” ns. asevelisocialistit ja heidän yhdessä nuorten oikeistolaisten reserviupseerien muodostama aseveliakseli olivat merkittävä poliittinen taustavaikuttaja. Lähinnä heistä kumpusi sosialidemokraattien nimiin kirjattu voimakas ”Jo riittää!” -kampanja, kommunististen kumoushankkeiden pysäyttämä. Siten voidaan hyvällä syyllä sanoa, että Ässä-rykmentti vaikutti näin välillisesti Suomen itsenäisyyden säilymiseen sotien jälkinäytöksessä sen lisäksi, että se hoiti kaikella kunnialla oman osuutensa talvisodassa.

ÄSSÄN MUISTO ELÄÄ

Talvisodan jälkeen syntynyt yhdistys, Ässä-rykmentti ry, sai aikaan muun muassa Ässärykmentin sankaripatsaan pystyttämiseen Alli Tryggin puistikoon Kallioon pian sodan päätyttyä. Patsaan sijaintipaikka kantaa nykyään nimeä Ässärinne. Ässä-rykmentti on helsinkiläisen Kaartin Jääkärirykmentin perinnejoukko-osasto. Ässä-rykmentti ry toimii yhä, nykyään toisen tai kolmannen sukupolven vetäjien varassa.

Ässä-rykmentti perustettiin 13.10.1939 osana yleisten harjoitusten (YH) käynnistämistä eli käytännössä armeijamme liikekannallepanoa. 70 vuoden kuluttua tästä päivästä niitä tapahtumia muistettiin Kallion kirkossa järjestetyllä jumalanpalveluksella ja muistotilaisuudella Ässä-rykmentin sankaripatsaalla. Muistotilaisuuden pääpuhujana oli eduskunnan emerituspuhemies Paavo Lipponen. Paikalla oli viisi rykmentin veteraania. Tilaisuuden jälkeen satakunta kutsuvierasta siirtyi Helsingin Työväentalolle, missä nautittiin yhteinen Ässä – henkinen ateria, maukasta lihakeittoa kyytipaikanaan olut ja koskenkorva.

Ässä-rykmentin veteraaneja sankaripatsaalla 13.10.2009. Kuva Göran Lindgren

Ässä-rykmentin talvisodasta on tähän mennessä julkaistu vain yksi merkittävä kirja, Ässä-rykmentti ry:n toimittama, vuonna 1940 ilmestynyt ”Hatjalahdelta Viipurinlahdelle”. Kun talvisodasta nyt tulee kuluneeksi 70 vuotta, Ässä-rykmentin talvisodan panos kannattaa jälleen palauttaa mieliin. Se olkoon kunnianosoitus Ässän sankarivainajille ja sen kaikille taistelijoille, joita on keskuudessamme enää kourallinen.

Artikkeli perustuu maaliskuussa 2010 ilmestyneeseen WSOY:n kirjaan ”Talvisodan Ässä-rykmentti”. Artikkelin valokuvat on julkaistu Ässä-rykmentin Perinnetoimikunnan luvalla

GÖRAN LINDGREN

Kirjoittaja on KTM, ylil res ja sotahistorian harrastajatutkija. Hän toimii oppaana Senioriupseerien Kerhon Ässä-rykmentin talvisodan sotatielle suuntautuvalla retkellä 9.-10.9.2015. Retkestä lisää mm. Senioriupseerien

kerhopalstalla. Retken sotilasasiantuntijana on maj evp Kari Salminen. Lähde mukaan stadin kundien talvisodan maisemiin! Siellä historia alkaa elää!

Lue lisää:

Harinen, Lindgren, Nordberg: Talvisodan Ässä-rykmentti, WSOY 2010

[1] Ahto, Sampo: Talvisodan henki, Mielialoja Suomessa talvella 1939 – 1940, WSOY, Juva 1989, s. 27

Numminen, A.: Sotilaallisen valmiuden kohottaminen ennen talvisotaa, Sotilasaikakauslehti 11/1979

[2] Selén, Kari: Sarkatakkien maa, suojeluskuntajärjestö ja yhteiskunta, WSOY, Juva, 2001, s.476

[3] Roudasmaa, Stig: Helsingin Suojeluskuntapiirin historia 1918 – 1944, Helsingin Suojeluskunta- ja Lotta Svärd –piirien perinnekilta ry:n historiatoimikunta, Gummeruksen Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1997, s. 331

[4] Roudasmaa, Stig: Helsingin Suojeluskuntapiirin historia 1918 – 1944, Helsingin Suojeluskunta- ja Lotta Svärd –piirien perinnekilta ry:n historiatoimikunta, Gummeruksen Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1997, s. 331-332

[5] Paikat ja osoitteet ovat Helsingin Sotilaspiirin Esikunnan perustamistaulukosta K.D. N:o 24/12 Se/39. T 20101/1.a, SArk. Perustamispaikkojen osoitteet on lueteltu myös Roudasmaan teoksessa ”Helsingin suojeluskuntapiiri 1918-1944”[5], jossa ne ovat kuitenkin osittain virheellisesti esitetty. Tässä on esitetty mm. ”kenttätutkimusten” (eli asiallisemmin ilmaisten ao. osoitteissa käymisen) perusteella korjatut tiedot.

[6] Roudasmaa, s. 315.

[7] Hatjalahdelta Viipurinlahdelle, s. 13-14.

[8] Ruotsinkielisen JR 10:n peitetunnus oli H. Helsingissä ruotsinkielisiä nimitettiin toisinaan ”hurreiksi”, mutta ei ole tiedossa, voisiko tunnus H liittyä tähän. Myös sana Helsinki voisi tulla mieleen, joskaan H ei tällöin ”salamerkinä” (asiakirjoissa esiintynyt termi) tuntuisi parhaalta mahdolliselta. Sattumaa oli joka tapauksessa se, että JR 11 perustettiin Helsingin XI kaupunginosassa, rykmentin numero määräytyi divisioonan mukaan. JR 10 ja JR 11 kuuluivat 4. Divisioonaan, johon kuuluneiden rykmenttien numerot saatiin kertomalla ensin divisioonan numero kolmella (JR 12) ja siirtymällä tästä alaspäin (JR 11, JR 10).

[9] Helsingin Sotilaspiirin esikunta, Perustamistaulukko K.D. N:o 24/12 Se/39. T 20101/1.a, SArk. Professori Ohto Mannisen sähköpostiviesti kirjoittajille ao. asioihin liittyen 9.6.2009.

[10] Keltikangas, Matti: L. Arvi P. Poijärvi – Sodanajan merkittävä vaikuttaja, Sotahistoriallinen aikakauskirja 24/2005, s. 154 – 172

- [11] Lindgren, S.O: JR 11:n osuus Suomen sotaan 1939 – 40, Kirjassa Hatjalahdelta Viipurinlahdelle, Ässä-rykmentti r.y., Helsinki 1940, s. 15
- [12] Rintamakirjeitä rakastetulle, WSOY, Porvoo 1942, s. 7
- [13] Rintamakirjeitä rakastetulle, WSOY, Porvoo 1942, s. 7
- [14] Talvisodan historia, Osa II, s. 22.
- [15] Kaipoinen, Toivo: Ässä, helsinkiläisten miesten rykmentti, Kansa Taisteli 9/59, s. 244 – 245
- [16] Kaipoinen, Toivo: Ässä, helsinkiläisten miesten rykmentti, Kansa Taisteli 9/59, s. 244 – 245
- [17] Rintamakirjeitä rakastetulle, WSOY, Porvoo 1942, s. 18-19
- [18] Lindgren, S.O: JR 11:n osuus Suomen sotaan 1939 – 40, Kirjassa Hatjalahdelta Viipurinlahdelle, Ässä-rykmentti r.y., Helsinki 1940, s. 15 – 16
- [19] Ahto, Sampo: Talvisodan henki, Mielialoja Suomessa talvella 1939 – 1940, WSOY, Juva 1989, s. 73
- [20] Ahto, Sampo: Talvisodan henki, Mielialoja Suomessa talvella 1939 – 1940, WSOY, Juva 1989, s. 73
- [21] Ahto, Sampo: Talvisodan henki, Mielialoja Suomessa talvella 1939 – 1940, WSOY, Juva 1989, s. 45